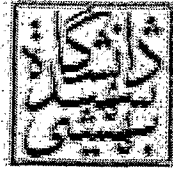

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه شهید بهشتی

محاسبه نرخ های بهینه مالیات بر کالاها و خدمات مصرفی

پایان نامه ارائه شده به گروه اقتصاد

دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی

دانشگاه شهید بهشتی

برای دریافت دانش نامه کارشناسی ارشد

در رشته اقتصاد نظری

توسط :

علی اکبر باجلان

استاد راهنما :

دکتر عباس عرب مازار

شهریور ماه ۱۳۸۶

۱۳۸۷ / ۱۱ / ۲۱

۱۰۴۸۸۵

تقدیم به:

پدر گرامی؛ مادر عزیز؛

برادران و خواهران مهربانم

که شمع وجودشان روشنایی بخش

مسیر من است.

برگ تاییدیه پایان نامه

عنوان پایان نامه : محاسبه نرخ های بهینه مالیات بر کالاها و خدمات مصرفی

نام دانشجو : علی اکبر باجلان

دوره : کارشناسی ارشد رشته اقتصاد نظری

این پایان نامه در جلسه ۱۳۸۶/۶/۱۹ با نمره ۱۹/۲۵ و درجه عالی مورد تایید اعضا کمیته
پایان نامه متشکل از استادان زیر قرار گرفت:

استاد راهنما

دکتر عباس عرب مازار

امضا

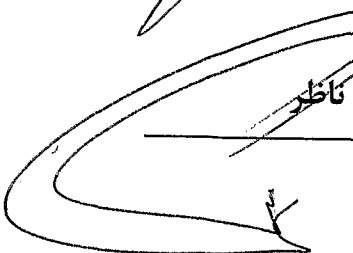

استاد مشاور

دکتر محمد نوفرستی

امضا

استاد ناظر

دکتر سید محمدعلی کفایی

امضا

اذعان

این پایان نامه توسط اینجانب در دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی دانشگاه شهید
بهشتی در فاصله زمانی شهریور ماه ۱۳۸۵ تا شهریور ماه ۱۳۸۶ نگارش و تدوین
گردیده است. مطالب این پایان نامه یا بخشی از آن برای دریافت هیچ مدرکی به این
دانشگاه یا دانشگاه های دیگر ارائه نشده است.

علی اکبر باجلان

شهریور ماه ۱۳۸۶

امضا

تشکر و قدردانی

با این که مسئولیت هر اثری بر عهده نویسنده آن می باشد؛ اما بدون تردید، در امر تحصیل علم و دانش و به ویژه تحقیق و پژوهش، همراهی و دلگرمی خیل عظیمی از انسان ها دخیل می باشد. آنها همواره همراه نویسنده بوده، و در شکل دادن اثر و مهم تر از آن شخصیت وی نقش مهمی بر عهده دارند. من نیز، تحصیلات و هدفمند شدن مطالعات خود را تا حد زیادی مدیون این بزرگواران هستم:

قبل از هر کس از پدر و مادرم تشکر می کنم؛ کسانی که محبت هایشان به راستی به کلام و قلم نمی آید، و سخا و صفای وجودشان حدی نمی شناسد؛ کسانی که عقلانیت، ثابت قدم بودن و تلاش را به من یاد دادند. از استاد ارجمند؛ آقای دکتر عباس عرب مازار، که با سعه صدری ستودنی، همواره مرا با دلداری ها و راهنمایی های فاضلانه خود مستظهر نموده اند؛ آقای دکتر محمد نوفرستی، که نظم و جدیت را به من آموختند، و نکته‌های ارزشمندی را برای بهتر شدن تحقیق با من در میان گذاشتند؛ و آقای دکتر سید محمدعلی کفایی که زحمت داوری پایان نامه را پذیرفتند؛ صمیمانه تشکر و سپاسگذاری می کنم.

در کنار اینها انسانهایی بودند، که تجارب روزمره خود را با آنها پشت سر گذاشته ام؛ و در این مسیر کمک های فراوانی به من کرده اند. ذکر اسامی همه آنها در اینجا ممکن نیست؛ از خانم عباسی منشی گروه اقتصاد و همچنین کلیه کارکنان آموزش، کتابخانه و تحصیلات تکمیلی دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی سپاسگذاری می نمایم. از دوستان عزیزم در پژوهشکده آمار آقای میرزایی و خانم باقری که در تهیه شاخص های قیمت اینجانب را یاری نمودند، کمال تشکر و قدر دانی را دارم. و دست کلیه استادانم، هم کلاسی هایم و نیز آنهایی که اسمشان را فراموش کرده ام، را صمیمانه می فشارم.

عنوان: محاسبه نرخ های بهینه مالیات بر کالاها و خدمات مصرفی

دانشجو: علی اکبر باجلان

استاد راهنما: دکتر عباس عرب مازار

دوره: کارشناسی ارشد رشته اقتصاد نظری

تاریخ ارائه: شهریورماه ۱۳۸۶

چکیده:

این پژوهش به محاسبه نرخ های بهینه مالیات بر کالاها و خدمات مصرفی با در نظر گرفتن دو معیار کارایی و عدالت اجتماعی می پردازد. برای محاسبه نرخ های بهینه مالیات از قاعده رمزی در دنیای چند نفره و تابع رفاه اجتماعی برگسون-ساموئلسون استفاده می شود. در محاسبه نرخ های بهینه مالیات نیاز به کشش های قیمتی کالاها و خدمات مختلف می باشد. این کشش ها از نتایج تخمین سیستم تقاضای تقریباً ایده آل بدست می آیند. تخمین سیستم تقاضای مذکور بر اساس داده های بودجه خانوارهای شهری ایران، برای دوره زمانی ۱۳۷۲ الی ۱۳۸۴ و ده دهک هزینه، به روش داده های تابلویی، انجام می شود. تضاد بین کارایی اقتصادی و عدالت اجتماعی با وارد کردن پارامتری به عنوان نرخ گریز از نابرابری اجتماعی در تابع رفاه اجتماعی، مورد بررسی قرار می گیرد. نرخ های بهینه مالیات تحت فروض مختلفی از نرخ گریز از نابرابری اجتماعی و با حل دستگاه معادلات غیر خطی و به روش لاگرانژ حاصل می شوند. نتایج تحقیق نشان می دهد که در سطح پارامتر گریز از نابرابری اجتماعی صفر نرخ های بهینه مالیات تقریباً یکسان هستند ولی در سطوح دیگر نرخ گریز از نابرابری اجتماعی نرخ های بهینه غیر یکسان اند. با افزایش این پارامتر پراکندگی نرخ ها بیشتر می شود، بدین معنی که نرخ مالیات بر روی کالاهایی که سهم عمده ای از مخارج دهک های پایین را تشکیل می دهند، کاهش می یابد و نرخ مالیات بر روی سایر کالاها افزایش می یابد. همچنین با افزایش پارامتر گریز از نابرابری اجتماعی، هزینه نهایی رفاه اجتماعی کاهش می یابد.

کلید واژه ها: مالیات بهینه بر کالاها، قاعده رمزی، تابع رفاه اجتماعی، کارایی، عدالت، هزینه نهایی رفاه اجتماعی، برنامه ریزی غیر خطی، روش لاگرانژ، سیستم تقاضای تقریباً ایده آل، داده های تابلویی

فهرست مطالب

فصل اول

کلیات تحقیق

۲.....	مقدمه
۳.....	طرح مسأله
۵.....	اهداف تحقیق
۵.....	فرضیه های تحقیق
۵.....	روش تحقیق
۶.....	نظام مالیاتی ایران
۱۰.....	روند درآمدهای مالیاتی در ایران
۱۳.....	کاستی های نظام مالیاتی ایران
۱۶.....	بررسی اصلاحات مالیاتی در جهان

فصل دوم

مروری بر ادبیات موضوع

۱۹.....	مقدمه
۱۹.....	تعریف اصطلاحات مورد نیاز
۱۹.....	تعریف مالیات
۲۰.....	پایه یا مبنای مالیات
۲۰.....	نرخ مالیات
۲۱.....	انواع مالیات
۳۳.....	تاریخچه ای از مالیات بندی بهینه
۳۵.....	کارایی مالیات ها
۳۷.....	مالیات پذیری فراغت
۳۹.....	مالیات ناپذیری فراغت
۳۹.....	مدل رمزی در حالت وجود یک مصرف کننده و دو کالا
۴۲.....	مدل رمزی در حالت وجود یک مصرف کننده و N کالا
۴۶.....	قاعده کورلت و هیگ
۴۸.....	گسترش مدل رمزی به حالت چند نفره

فصل سوم

مروری بر مطالعات انجام شده

۵۴.....	مقدمه
۵۴.....	مطالعات انجام شده در سایر کشورها
۷۲.....	مطالعات انجام شده در داخل کشور

فصل چهارم

مبانی نظری رفتار مصرف کننده

۷۵.....	مقدمه
۷۵.....	کلیاتی از نظریه رفتار مصرف کننده
۷۶.....	سیستم مخارج خطی
۷۹.....	سیستم مخارج خطی با شکل گیری عادت
۸۰.....	تابع مطلوبیت ادی لوگ
۸۲.....	سیستم ترجیحات غیر خطی مقید
۸۴.....	سیستم معادلات تقاضای تقریباً ایده آل
۸۶.....	محدودیت‌های نظری سیستم تقاضای تقریباً ایده آل
۸۸.....	محاسبه کشش‌ها در یک سیستم تقاضای تقریباً ایده آل
۹۰.....	روش های تخمین دستگاه معادلات سیستم تقاضای تقریباً ایده آل

فصل پنجم

تصریح و برآورد مدل تقاضای خانوارها

۹۵.....	مقدمه
۹۵.....	معرفی مدل و متغیرهای آن
۹۷.....	تصریح مدل
۹۹.....	روش شناسی اقتصادسنجی
۹۹.....	داده های تابلویی
۱۱۱.....	نتایج حاصل از تخمین مدل
۱۱۳.....	محاسبه کشش ها در نمونه شهری

فصل ششم

محاسبه نرخ های بهینه مالیات، نتیجه گیری و پیشنهادات

۱۱۷.....	مقدمه
۱۱۷.....	معرفی مدل و متغیرهای آن
۱۲۰.....	توابع رفاه اجتماعی
۱۲۰.....	ملاحظات توزیعی و برابری در انتخاب تابع رفاه اجتماعی
۱۲۱.....	تابع رفاه اجتماعی مورد استفاده در این پژوهش
۱۲۳.....	محاسبه نرخ های بهینه مالیات بر کالاهای مختلف و هزینه نهایی رفاه اجتماعی
۱۲۹.....	خلاصه مطالب
۱۳۱.....	نتیجه گیری
۱۳۳.....	پیشنهادات

منابع

۱۳۵.....	منابع فارسی
۱۳۶.....	منابع لاتین

ضمائم

۱۳۸.....	ضمائم
----------	-------

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

مالیات همزاد تشکیل اولین جوامع بشری می باشد. بشر در تقابل با خطرات ناشی از حمله حیوانات درنده و حوادث طبیعی و امکان تأمین معیشت بهتر به زندگی اجتماعی روی آورد. در زندگی اجتماعی پاره ای از خدمات به صورت جمعی انجام می گرفت که جهت انجام آن همکاری تمام یا بخشی از افراد جامعه ضرورت می یافت. این همکاری جمعی در دوران اولیه با در اختیار نهادن نیروی بدنی افراد به اجتماع آغاز شد که این نوع همکاری اصطلاحاً بیگار یا بیگاری خوانده می شد که در واقع نوعی مالیات غیر نقدی بوده است. با تکامل اجتماع و فزونی نیازهای همگانی اخذ مالیات نقدی و جنسی متداول گشت. از عمر تاریخ مستند زندگی بشر که از سرزمین سوم یعنی منطقه جنوبی کشور امروزی عراق آغاز شده است، حدود ۵۰۰۰ سال می گذرد که در تمام این ادوار اخذ مالیات به صورت باج و خراج وجود داشته است. تکامل جامعه بشری و تبدیل روستا به شهر و گسترش شهرنشینی مفهوم مالیات را عقلایی نمود. امروزه در کلی ترین تعریف، مالیات یک نوع هزینه پرداخت شده برای کالاهای عمومی و خدمات اجتماعی به شمار می رود که افراد جامعه به تناسب استفاده از این کالاها و خدمات باید پرداخت هزینه آن را تقبل نمایند.

اقتصاددانان، بر این عقیده اند که معقول ترین و مناسب ترین نوع درآمد دولت، مالیات است و افزون بر این، مهم ترین ابزار برای اعمال سیاست های مالی به شمار می آید. همچنین، مالیات به عنوان مهم ترین ابزار برای انتقال درآمد از گروهی از افراد جامعه (بیشتر، گروه پردرآمد) به گروه دیگری از افراد جامعه (بیشتر، گروه کم درآمد) مورد استفاده قرار می گیرد. از این رو، مالیات را موثرترین ابزار اقتصادی دولت می دانند.^۱

«از سوی دیگر، در کشورهایی مانند کشور ما که دولت برای تأمین هزینه های خود، بیشتر به درآمدهای حاصل از فروش منابع طبیعی تکیه دارد، توجه بیشتر به نقش مالیات ها در بودجه دولت و انجام اقداماتی به منظور افزایش سهم این نوع درآمدها در کل درآمدهای دولت، ضرورت دارد، زیرا بیشتر این کشورها، از یک سو با محدودیت ظرفیت منابع طبیعی، و از سوی دیگر، به علل گوناگون، از قبیل ابداع روش های جدید تولید و دستیابی به جانشین های مناسب، با نوسان تقاضا و قیمت این منابع در

۱- غلامحسین دوانی، (۱۳۸۵)، حسابداری مالیاتی، ص ۷.

بازارهای جهانی روبرو هستند. از این رو، نمی توانند در بلندمدت به درآمدهای حاصل از فروش ثروت طبیعی اتکا نمایند و باید در صدد تغییر ترکیب درآمدهای خود برآیند. چنین کشورهایی بهتر است در کنار برنامه ریزی های مناسب برای افزایش توان تولیدی جامعه، در راه اتکای بیشتر به مالیات ها، که در واقع هزینه ای است که افراد جامعه بابت دریافت خدمات از دولت می پردازند، گام های سنجیده تری بردارند.^۱»

بعید است که در وضعیت کنونی درآمدهای مالیاتی ما بتواند به سرعت جانشین درآمدهای نفتی شود، مگر اینکه با بررسی های مستمر، منظم، گسترده و همه جانبه نارسایی های نظام مالیاتی را از میان برداشت. این کار همچنین برای بالا بردن درجه اثرگذاری سیاست های مالی و توزیع مجدد درآمد به کمک ابزارهای مالیاتی، سودمند خواهد بود. گام نهادن در این راه نیازمند انجام مجموعه ای از بررسی ها و پژوهش های علمی و کاربردی در این زمینه است.

در پژوهش حاضر قصد داریم نرخ های بهینه مالیات بر کالاهای مختلف را محاسبه کنیم. در این فصل، کلیات تحقیق شامل طرح مسئله (اهمیت موضوع)، اهداف تحقیق، فرضیه ها، روش تجزیه و تحلیل و پژوهش، نظام مالیاتی ایران، کاستی های این نظام و اصلاحات مالیاتی در جهان مطرح خواهند شد. در فصل دوم به مبانی نظری موضوع شامل تعریف اصطلاحات مورد نیاز و مبانی نظری مالیات بهینه بر کالاها پرداخته می شود. پیشینه تحقیق در ایران و سایر کشورهای جهان در فصل سوم ارائه می گردد. فصل چهارم به بررسی مبانی نظری تقاضا اختصاص می یابد. در فصل پنجم مدل تقاضای خانوارها تصریح و برآورد می گردد. فصل ششم به محاسبه نرخ های بهینه مالیات بر کالاهای مختلف اختصاص دارد و در فصل هفتم نتیجه گیری و پیشنهادات ارائه خواهند شد.

۱-۲- طرح مسأله

مالیات های غیر مستقیم به عنوان یکی از ارکان تشکیل دهنده درآمدهای مالیاتی مورد توجه اکثر کشورهای جهان است. در این میان مالیات بر کالاها و خدمات (مصرف و فروش) سهم بالایی از درآمدهای مالیاتی را در اغلب کشورهای جهان به خود اختصاص داده است. به طوری که بیش از ۳۵

درصد از کل درآمدهای مالیاتی اکثر کشورهای جهان را مالیات بر مصرف و فروش تشکیل می دهد. به رغم این واقعیت، بررسی درآمدهای مالیاتی در ایران نشان می دهد که این نوع مالیات ها در سیستم مالیاتی کشورمان از جایگاه مناسبی برخوردار نمی باشند، و به طور متوسط، حدود ۱۵ درصد از درآمدهای مالیاتی دولت را این نوع از مالیات ها تشکیل می دهند. با مقایسه سهم های مذکور ملاحظه می شود که مالیات بر مصرف و فروش در ایران از جایگاه درآمدی پایین تری نسبت به سایر کشورها برخوردار می باشد و تاکنون به عنوان یک منبع درآمدی موثر مورد تاکید قرار نگرفته است و با انجام برخی اصلاحات می توان به افزایش درآمدهای مالیاتی در این بخش دست یافت^۱.

مالیات بر کالاها و خدمات خود به چند نوع تقسیم می شود که می توان از مالیات های عمومی و انتخابی نام برد. مالیات های عمومی بر تمام فروش ها تحمیل می شوند و مالیات های انتخابی بر کالاها و خدمات ویژه مانند بنزین، قند و شکر و ... تحمیل می شوند. مالیات های عمومی نیز خود به سه نوع تقسیم می شوند. که عبارت اند از: مالیات چند مرحله ای، مالیات یک مرحله ای و مالیات بر ارزش افزوده. نوع خاصی که در این پایان نامه روی آن تاکید داریم "مالیات بر خرده فروشی" یا "مالیات بر ارزش افزوده از نوع مصرفی بر اساس اصل مقصد"، می باشد.

اصلاح مالیات بر کالاها و خدمات در کشورهای در حال توسعه مشتمل بر تغییر پایه مالیاتی از پایه محدود تجارت بین الملل بعلاوه تولیدات محدود داخلی به پایه وسیع مصرف داخلی است. این تغییر دلالت بر این دارد که باید از وسیع ترین دامنه ممکن از کالاهایی که در داخل مصرف می شود، چه تولیدات داخلی و چه وارداتی مالیات گرفت و مالیات گیری باید تا حدی که محدودیت های اجرایی امکان می دهد به مرحله خرده فروشی نزدیک باشد. برای بسط پایه مالیات بر کالاها و خدمات لازم است به جای کالاها و خدمات واسطه ای، از کالاها و خدمات نهایی مالیات گرفته شود. در سال های اخیر در کشورهای در حال توسعه، مالیات بر ارزش افزوده به عنوان ابزاری برای بسط پایه مالیات بر کالاها و خدمات ترجیح داده شده است. مالیات بر ارزش افزوده به عنوان یک ابزار مالیاتی مطلوب با پایه وسیع، به ویژه نوع ساده شده اش، برای اکثر کشورهایی که فاقد آن هستند پیشنهاد می شود. در کشورهایی که

۱ - از اهداف وضع این نوع مالیات ها می توان به توسعه محصولات داخلی، جلوگیری از افزایش واردات برخی از اقلام و جهت بخشیدن به الگوی مصرف جامعه نام برد، اما مهم ترین هدف آن کسب درآمد برای دولت است.

مالیات بر ارزش افزوده وجود دارد ولی فقط شامل مرحله تولید بوده یا زیر مجموعه ای از بخش ها را پوشش می دهد، معمولا چنین توصیه می شود که آن را به مرحله خرده فروشی گسترش داده و بخش های دیگر را هم شامل گردد^۱. به دنبال همین رویه دولت درصدد اجرای طرح مالیات بر ارزش افزوده با نرخ یکسان بر همه کالاها و خدمات، برآمده است، از آنجایی که نرخ مالیات بر ارزش افزوده پیشنهادی برای تمام کالاها و خدمات یکسان می باشد، و از طرفی کالاها و خدمات مختلف با نسبت های متفاوت توسط افراد گوناگون مصرف می شوند و دارای کشش های قیمتی و درآمدی متفاوتی می باشند، به نظر نمی رسد که نرخ یکسان پیشنهادی بتواند اهداف کارایی و عدالت مالیات ها را تامین کند، از این رو در تحقیق حاضر سعی بر آن است که نرخ های بهینه مالیات بر کالاها و خدمات مختلف با توجه به دو معیار کارایی و عدالت مالیاتی تعیین گردند.

۱-۳- اهداف تحقیق

هدف اساسی تحقیق محاسبه نرخ های بهینه مالیات بر کالاها و خدمات مختلف با در نظر گرفتن دو معیار کارایی و عدالت اجتماعی می باشد.

۱-۴- فرضیه تحقیق

نرخ های بهینه مالیات بر کالاها و خدمات مختلف یکسان نمی باشند.

۱-۵- روش تحقیق

مدل تدوین شده در این مطالعه بر این پایه شکل می گیرد که دولت برای کسب مقدار معینی درآمد مالیاتی، نرخ های مالیات بر کالاهای مختلف را با عنایت به ترجیحات مصرف کنندگان که در قالب توابع تقاضا و مطلوبیت آنها بیان می شود، به گونه ای انتخاب می کند که رفاه افراد بیشینه شود. به عبارت دیگر در مدل تدوین شده برای مطالعه حاضر برای تعیین نرخ های بهینه مالیات بر کالاهای مختلف، هدف بیشینه کردن تابع رفاه اجتماعی مقید به کسب مقدار معینی درآمد مالیاتی است.

۱- شالیزی، ز، (۱۳۷۲)، درس هایی از اصلاح سیستم مالیاتی، ترجمه علی اکبر عرب مازار، چاپ اول، تهران، انتشارات دانشکده امور اقتصادی، صص ۵۱-۵۲.

برای حل این مساله بیشینه سازی نیاز به برآوردهایی از کشش های قیمتی کالاها می باشد. کشش های مذکور از تخمین توابع تقاضای مصرف کنندگان به دست می آیند، توابع تقاضای مذکور از نتایج طرح آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای شهری مرکز آمار ایران و شاخص های قیمت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران حاصل می شوند. تخمین توابع تقاضای مذکور برای دوره ۱۳۷۲ الی ۱۳۸۴ و ده دهک هزینه شهری صورت می گیرد. برای تخمین توابع تقاضا از روش داده های تابلویی^۱ و برای حل مسئله بیشینه سازی از روش لاگرانژ^۲ استفاده می شود.

۱-۶- نظام مالیاتی ایران^۳

در نظام مالیاتی ایران مالیات ها به دو گروه مستقیم و غیر مستقیم تقسیم می شوند. مالیات های مستقیم شامل مالیات بر درآمد و مالیات بر ارث است. مالیات بر درآمد، در ایران، شامل مالیات بر درآمد شرکت ها، مالیات بر مشاغل، مالیات بر حقوق، مالیات بر املاک و مالیات بر درآمدهای اتفاقی است. درآمدهای به دست آمده از فعالیت های وابسته به بخش کشاورزی از پرداخت مالیات معاف هستند. همچنین مالیاتی به عنوان مالیات بر مجموع درآمد وصول نمی گردد. در بین انواع مالیات های مستقیم، مالیات بر شرکت ها، با رقمی حدود ۳۵ درصد از کل درآمدهای مالیاتی، مهم ترین رقم مالیاتی است. مالیات غیر مستقیم شامل مالیات بر واردات و مالیات بر مصرف و فروش است. مالیات بر مصرف و فروش، شامل مالیات بر فروش فرآورده های نفتی، سیگار، نوشابه، خودرو، مالیات بر نقل و انتقال خودرو، حق اشتراک تلفن های ثابت و همراه و موارد دیگر است.^۴

بر اساس قانون مالیات ها، مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ انواع مالیات ها به شرح زیر می باشد:

۱- مالیات های مستقیم که به طور مستقیم از دارایی و درآمد افراد اخذ می شوند و شامل مالیات بر دارایی و مالیات بر درآمد می باشد:

1-Panel Data

2- Lagrange Method

۳- برگرفته از قانون مالیات های مستقیم سال ۱۳۸۴.

۴- ذکر این نکته ضروری است که دریافت های مختلفی تحت عناوین مختلف از جمله عوارض، حق استفاده، حق ثبت و ... توسط نهادهای دولتی و شهرداری ها از افراد دریافت می شود که در کشور ما به عنوان درآمد مالیاتی محسوب نمی شوند. صرفاً به این دلیل که طبق قوانینی غیر از قوانین مالیاتی دریافت می شوند و یا اینکه توسط نهادهای غیر از سازمان امور مالیاتی دریافت می شوند.

۱-۱: مالیات بر دارایی

مالیات بر ارث

حق تمبیر

۲-۱: مالیات بر درآمد

مالیات بر درآمد املاک

مالیات بر درآمد کشاورزی (معاف)

مالیات بر درآمد حقوق

مالیات بر درآمد مشاغل

مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی

مالیات بر درآمد اتفاقی

۲- مالیات های غیر مستقیم که بر قیمت کالاها و خدمات اضافه شده و از مصرف کننده اخذ می شوند

و بر دو نوع می باشند:

۱-۲: مالیات بر واردات

حقوق گمرکی

سود بازرگانی

۳۰٪ ارزش اتومبیل های وارداتی

۱۵٪ حق ثبت

۲-۲: مالیات بر مصرف و فروش

مالیات بر فراورده های نفتی

مالیات بر تولید الکل طبی و صنعتی

مالیات بر نوشابه های غیر الکلی

مالیات بر فروش سیگار

مالیات اتومبیل

مالیات نقل و انتقال اتومبیل

مالیات حق اشتراک تلفن های خودکار و خدمات مخابراتی بین المللی

مالیات نوار ضبط صوت و تصویر

مالیات فروش خاویار

مالیات بر مصرف که از ۱۳۷۶/۱/۱ طبق تبصره قانون بودجه سال ۱۳۷۶ وضع گردید.

مالیات تجمیع عوارض به عنوان مالیات بر مصرف که طبق قانون خاص، تجمیع عوارض نامیده شد و از تاریخ ۱۳۸۲/۱/۱ جایگزین برخی از مالیات های موضوع بند ۲-۲ فوق گردیده است.

طبق ماده ۳ قانون تجمیع عوارض، مالیات و عوارض دریافتی از کالاها به شرح زیر تعیین می گردد:

الف: انواع نوشابه های گازدار ساخت داخل (به استثناء نوشابه های حاصل از فرآورده های لبنی و کنسنتره انواع میوه و آب معدنی) که با وسایل ماشینی تهیه می شوند و همچنین شربت های غلیظ تولیدی مورد استفاده در دستگاه های نوشابه سازی کوچک (دستگاه پست میکس) که به منظور تهیه نوشابه به بازار عرضه می گردد پانزده درصد بهای فروش کارخانه (دوازده درصد مالیات و سه درصد عوارض)

ب: سیگار تولید داخل پانزده درصد بهای فروش کارخانه (دوازده درصد مالیات و سه درصد عوارض)

ج: بنزین بیست درصد قیمت مصوب فروش (ده درصد مالیات و ده درصد عوارض)

د: نفت سفید و نفت گاز ده درصد و نفت کوره پنج درصد قیمت مصوب فروش به عنوان عوارض

ه: سایر کالاها تولیدی (به استثنای محصولات بخش کشاورزی) که امکان استفاده از آنها به عنوان محصول نهایی وجود دارد مطابق فهرستی که به پیشنهاد کارگروهی مرکب از وزیر امور اقتصادی و دارایی، وزیر بازرگانی، صنایع و معادن کشور و رئیس سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای سال بعد به تصویب هیات وزیران می رسد سه درصد قیمت فروش (دو درصد مالیات و یک درصد عوارض)، آن دسته از محصولات صنایع آلوده کننده محیط زیست به تشخیص و اعلام (تا پانزدهم اسفند ماه هر سال برای اجرا در سال بعد) سازمان حفاظت محیط زیست که در فهرست فوق قرار نمی گیرد، یک درصد قیمت فروش به عنوان عوارض.

طبق ماده ۴ قانون تجمیع عوارض، مالیات و عوارض دریافتی از برخی خدمات به شرح زیر تعیین می گردد:

الف: خدمات مخابراتی از قبیل آبونمان تلفن های ثابت و همراه، کارکرد مکالمات داخلی و خارجی، خدمات بین المللی و کارت های اعتباری معادل شش درصد قیمت خدمات (پنج درصد مالیات و یک درصد عوارض).

ب: واگذاری خطوط تلفن همراه معادل بیست درصد قیمت واگذاری (به عنوان مالیات).

ج: برق و گاز مصرفی مشترکین (به استثناء مصارف صنعتی، معدنی و کشاورزی) و همچنین آب مصرفی مشترکین در حوضه استحفاظی شهرها سه درصد بهای مصرفی آنها (به عنوان عوارض).

د: خدمات هتل، متل، مهمانسرا، آپارتمان، مهمانپذیر، مسافرخانه، تالارها و باشگاه ها دو درصد هزینه (به عنوان عوارض).

ه: حمل و نقل برون شهری مسافر در داخل کشور با وسایل زمینی، ریلی، دریایی و هوایی پنج درصد بهای بلیط (به عنوان عوارض).

و: عوارض سالیانه انواع خودروهای سواری و وانت دو کابین اعم از تولید داخل یا وارداتی حسب مورد معادل یک در هزار قیمت فروش کارخانه (داخلی) و یا یک در هزار مجموع ارزش گمرکی و حقوق ورودی آنها.

ز: شماره گذاری انواع خودروهای سواری و وانت دو کابین اعم از تولید داخل یا وارداتی به استثناء خودروهای سواری عمومی درون شهری یا برون شهری حسب مورد سه درصد قیمت فروش کارخانه (داخلی) و یا سه درصد مجموع ارزش گمرکی و حقوق ورودی آنها (دو درصد مالیات و یک درصد عوارض).

ح: مالیات نقل و انتقال انواع خودروها به استثناء ماشین آلات راهسازی، معدنی، کشاورزی، شناورها، موتور سیکلت و سه چرخه موتوری اعم از تولید داخل یا وارداتی حسب مورد معادل یک درصد قیمت فروش کارخانه (داخلی) و یا یک درصد مجموع ارزش گمرکی و حقوق ورودی آنها. مبنای محاسبه این

مالیات، به ازای سپری شدن یک سال از عمر خودرو (و حداکثر تا پنج سال) به میزان ده درصد (و حداکثر پنجاه درصد) تقلیل می یابد.

ط: به دولت اجازه داده می شود بابت خروج مسافر از مرزهای هوایی برای نوبت اول در هر سال یکصد هزار ریال و برای نوبت های بعدی در همان سال مبلغ یکصد و پنجاه هزار ریال و از مرزهای زمینی و دریایی مبلغ سی هزار ریال از مسافران دریافت و به حساب درآمد عمومی نزد خزانه داری کل کشور واریز نماید. تغییرات این مبلغ هر سه سال یک بار با توجه به نرخ تورم با تصویب هیات وزیران تعیین می گردد.

۱-۷- روندهای درآمدهای مالیاتی در ایران

به منظور ارزیابی کامل تر از عملکرد نظام مالیاتی ایران پس از پیروزی انقلاب اسلامی، سه دوره زمانی را بررسی می کنیم:

۱-۷-۱- عملکرد درآمدهای مالیاتی کشور در سال های اوایل انقلاب و دوران جنگ تحمیلی

بررسی درآمدهای مالیاتی کشور در دوره ۱۳۵۷ تا ۱۳۶۶ نشان می دهد که به غیر از سال های اول انقلاب و به دلیل شرایط حاکم بر آن دوره و نیز نوپا بودن نظام جمهوری اسلامی، که در آن درآمدهای مالیاتی از رشد منفی برخوردار بود، در بقیه سال ها از رشدی مثبت برخوردار بوده است. به نحوی که میانگین نرخ رشد درآمدهای مالیاتی دولت در دوره مذکور ۹/۲ درصد بوده است. کم ترین نرخ رشد مربوط به سال ۱۳۵۸ می باشد که درآمدهای مالیاتی دولت از نرخ رشد منفی به میزان ۲۱- درصد برخوردار بوده است. بیش ترین نرخ رشد مربوط به سال ۱۳۶۰ می باشد که طی آن درآمدهای مالیاتی دولت ۶۲/۸ درصد رشد داشته اند. طی این دوره سهم مالیات های مستقیم از ترکیب درآمدهای مالیاتی به طور متوسط ۵۲ درصد و سهم مالیات های غیر مستقیم نیز ۴۸ درصد بوده است. بررسی مالیات های مستقیم نشان می دهد که مالیات بر شرکت ها، مالیات بر درآمد و مالیات بر ثروت به طور متوسط ۶۲، ۲۹ و ۹ درصد مالیات های مستقیم را به خود اختصاص داده اند. همچنین متوسط سهم مالیات بر شرکت ها ۱۵ درصد، مالیات بر درآمد ۳۳ درصد و مالیات بر ثروت ۴ درصد از کل درآمدهای مالیاتی در دوره مذکور است. بررسی ترکیب مالیات های غیرمستقیم در دوره مذکور نشان می دهد که متوسط سهم